

ศีลเสขธรรม

ธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา

อ. วศิน อินทสระ

สี่เสาชะธรรม

ธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา

อ. วศิน อินทสระ

ดีใจเอชธรรม

อ. วศิน อินทสระ

ชมรมกัลยาณธรรม
หนังสือดีลำดับที่ ๓๗๒

- พิมพ์ครั้งที่ ๑ : เมษายน ๒๕๖๑
จำนวนพิมพ์ : ๓,๐๐๐ เล่ม
จัดพิมพ์เป็นธรรมทานโดย : ชมรมกัลยาณธรรม
๑๐๐ ถ.ประโคนชัย ต.ปากน้ำ
อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓ และ ๐-๒๗๐๒-๙๖๒๔
- เครดิตภาพปก : ศิลปิน ชนม์ศรณณ์ ฤทธิ์เรืองเดช
ออกแบบรูปเล่ม : กราฟฟิก ทีม
พิมพ์ที่ : บริษัทสหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
หมู่ ๑๐ ถ.กาญจนาภิเษก ต.บางม่วง
อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ๑๑๑๔๐

Facebook : อาจารย์วศิน อินทสระ

Facebook : Wasin Indasara

ธรรมทานโดย

www.kanlayanatam.com Facebook Kanlayanatam

สัพพทานัง ธัมมทานัง ชินาติ

การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

คำอนุโมทนา

การขัดเกลากิเลสเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของมนุษยธรรมเครื่องขัดเกลา ได้กล่าวไว้พอสมควรแล้วในหนังสือเล่มนี้ ทานเป็นธรรมเครื่องขัดเกลา ยังเป็นการทำลายสนิมในใจ ทำให้เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว มีพุทธศาสนสุภาษิตมากมาย ซึ่งแสดงถึงคุณค่าของท่าน เช่น

“ทาน เป็นเครื่องฝึกคนที่ยังไม่ได้ฝึก

ทาน ทำให้สำเร็จประโยชน์ทุกอย่าง

การให้ เป็นยาเสน่ห์ ความตระหนี่เป็นยาให้คนเกลียดชัง

การให้ ทำให้ได้ยศ เช่น เกียรติยศ และบริวารยศ เป็นต้น

ความตระหนี่ ทำให้กำพรว้าพวกพ้อง

เมื่อผู้ให้บันเทิงอยู่ด้วยการให้ ผู้รับอ่อนน้อมถ่อมหน้าใจ

ด้วยปิยวาจา”

การให้ ทำให้เกิดอุปนิสัยที่ดีงาม เรียกว่า *ทานูปนิสัย* การขัดเกลากิเลสด้วยการรักษาศีล เรียกว่า *ศีลูปนิสัย* การขัดเกลากิเลสด้วยการอบรมจิตให้ดีอยู่เสมอ เรียกว่า *ภาวนาอุปนิสัย* อุปนิสัยทั้ง ๓ อย่างนี้ ทำให้คนเป็นคนดี น่ารัก น่าเข้าใกล้ น่าคบหาสมาคม อุปนิสัยที่ดีทำให้ชะตาชีวิตของบุคคลดีขึ้น ดังสุภาษิตที่ว่า

“ความคิดก่อให้เกิดการกระทำ
กระทำบ่อยๆ เป็นนิสัย
นิสัยที่ยั่งยืนมั่นคง กลายเป็นอุปนิสัย
อุปนิสัยที่ดียังงาม สร้างชะตาชีวิต หรืออนาคตให้ดียังงาม” *

โดยนัยนี้ เราต้องระวังความคิดให้มาก เพราะเริ่มต้นด้วยความคิด นำไปสู่ชะตาชีวิตของเรา ผู้ที่ต้องการขัดเกลากิเลสควรระวังมลทินใจ ๙ ประการไว้ด้วย กล่าวคือ ๑. ความโกรธ ๒. การลบหลู่คุณท่าน ๓. ริษยา ๔. ตระหนี่ ๕. มายา (เจ้าเล่ห์) ๖. สาไถยยะ (โอ้อวด) ๗. พุดปด ๘. ประารถนาชั่ว ๙. เห็นผิดเมื่อละมลทิน ๙ นี้ได้แล้ว จิตใจก็จะไร้มลทิน สะอาด ผ่องใส เป็นการขัดเกลาที่ดียิ่ง การทำความดีก็จะง่ายขึ้น เหมือนบุคคลชำระสิ่งสกปรกที่ร่างกายได้แล้ว ประดับด้วยเครื่องแต่งกายที่สวยงาม สะอาดเรียบร้อยก็จะดูดี ให้ความสุขทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่น

พร้อมหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าขอส่งความปรารถนาดี มายังท่านทั้งหลายโดยทั่วกัน

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

 ธีระ ธีระ

มาฆปุรณมีบูชา

๑ มีนาคม ๒๕๖๑

* จากหนังสือ “พระพุทธศาสนา (Buddhism)” ของ คริสต์มัธ ฮัมพรีย์ หน้า ๑๐๒

คำนำ ชมรมกัลยาณธรรม

ลักษณะแห่งพระธรรมของพระพุทธเจ้าแบ่งได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ ๑. *สวากขาตธรรม* เป็นพระธรรมอันพระบรมศาสดาทรงแสดงไว้ดีแล้ว ทั้งที่เป็นกุศล อกุศล และอัปยากฤต เป็นพระธรรมอันมีความงามในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด สมบูรณ์ด้วยอรรถและพยัญชนะ ๒. *สัลเลขธรรม* เป็นพระธรรมที่ทำหน้าที่ขัดเกลาจิตหรือกำจัดบาปอกุศลให้ออกไปจากจิต ตามคุณสมบัติแห่งองค์ธรรมนั้น ๓. *นียยานิกธรรม* เป็นธรรมที่นำสัตว์ผู้ปฏิบัติให้ออกจากอำนาจของกิเลส ทுகข์ และสังสารวัฏ นำออกจากเวรภัยในปัจจุบัน ๔. *สันติธรรม* เป็นพระธรรมที่ก่อให้เกิดสันติสุขในชั้นนั้นๆ ตามสมควรแก่ธรรมที่บุคคลเข้าถึงและปฏิบัติตาม จนถึงสันติสุขอย่างยอดเยี่ยมคือพระนิพพาน

พระองค์ทรงทำหน้าที่ผู้ค้นพบ คือทรงแสดงธรรมเหล่านั้น อันเป็นการชี้บอกทางที่ควรเดินและควรเว้นให้เท่านั้น ส่วนการประพฤติปฏิบัติเป็นหน้าที่ของเรา จะต้องลงมือทำด้วยตนเอง เป็นบุญยิ่งนัก ที่เรามีครูบาอาจารย์ผู้เป็นกัลยาณมิตร ช่วยนำธรรมอันประเสริฐมาขยายความและเน้นในเรื่องที่สำคัญ ซึ่งหนึ่งในเพชรน้ำเอก

แห่งการเผยแผ่ธรรมในยุคนี้คือ ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ท่านได้
เมตตาเรียบเรียง “สัลเลขธรรม” ไว้ ให้เป็นคู่มือในการขัดเกลาจิต
ด้วยอัจฉริยภาพในการอธิบายธรรม ที่มีภาษาขางดงาม สละสลวย
มีตัวอย่าง เป็นขั้นตอน มีความเชื่อมโยง ธรรมสัมพันธ์อันชัดเจน ทำให้
หนังสือเล่มนี้เหมาะสมที่จะเป็นคู่มือแนะนำแนวทางปฏิบัติอันเป็น
ประโยชน์ในการชำระกิเลสแก่สาธุชนทุกท่าน

ชมรมกัลยาณธรรมขอกราบขอบพระคุณในเมตตาและ
ปณิธานของท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ที่มีต่อเพื่อนร่วมทุกข์ตลอดมา
จนถึงปัจจุบันในบั้นปลายชีวิตก็คงยังทำหน้าที่อย่างมั่นคง และ
ขออิच्छาให้พระธรรมอันประเสริฐของพระพุทธองค์ จงเป็น
แสงประทีปในดวงใจปวงชน ที่สว่างไสว ไม่มีวันมอดดับ ตลอดกาลนาน

ด้วยความศรัทธาและปรารถนาดียิ่ง

ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ

ประธานชมรมกัลยาณธรรม

เถลิงศก สงกรานต์ ปี ๒๕๖๑

สารบัญ

สัญลักษณ์ธรรม.....	๙
คำอธิบายสัญลักษณ์สูตร.....	๑๒
กุศลกรรมบท ๑๐.....	๑๓
สัมมัตตะ ๑๐.....	๑๗
การละนิวรรณ์ ๕.....	๑๙
การละอุปกิเลส ๑๖.....	๒๕
สัทธรรม ๗.....	๓๓

๕๑ เจริญธรรม

ธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา

(จาก สัลเลขสูตร เล่ม ๑๒ ข้อ ๑๐๐ - ๑๐๕)

๕๑

สัลเลขสูตร

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับ ณ เขตวนาราม เมืองสาวัตถี ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายเกี่ยวกับเรื่อง ธรรมอันเป็นเหตุให้อยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ธรรมอันเป็น เครื่องอยู่สงบสงัด และธรรมเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส มีเรื่องโดยย่อดังนี้

พระมหาจันทะทูลถามว่า มีทิวทัศน์หรือพรรณนาต่างๆ ในโลกที่เกี่ยวกับตนบ้าง เกี่ยวกับโลกบ้าง บุคคล ย่อมยึดมั่นทิวทัศน์ที่เกี่ยวกับตน และเกี่ยวกับโลก (คือ มีพรรณนาที่เกี่ยวกับตัวตนและเกี่ยวกับโลกต่างๆ กันไป) การละทิวทัศน์เหล่านั้น จะมีได้ด้วยอุบายวิธีอย่างไร

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า ทิฏฐิเหล่านั้น เกิดขึ้น
ในอารมณ์ใด หรือในเรื่องใด แนบสนิทอยู่ในเรื่องใด
ท่องเที่ยวอยู่ในเรื่องใด (อันเป็นเหตุให้ยึดมั่นถือมั่น)
ภิกษุ (หรือใครๆ ก็ตาม) พึงเห็นอารมณ์นั้นด้วยปัญญา
อันชอบ ตามความเป็นจริงว่า “**นั่นมิใช่ของเรา
เรามิได้เป็นนั่น นั่นมิใช่ตัวตนของเรา**” การละทิฏฐิ
ย่อมมีได้ด้วยอุบายวิธีอย่างนี้

แปลว่า เมื่อเกิดทิฏฐิ หรือทรศณะที่จะยึดมั่น
ถือมั่นในสิ่งใด ในอารมณ์ใด ก็พึงใช้โยนิโสมนสิการ
ด้วยปัญญาว่า ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา
ก็จะปล่อยวางทิฏฐินั้นๆ ได้ ต่อจากนั้น ทรงแสดงฉาน ๔
เบื้องต้นว่าเป็นธรรมสำหรับอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ไม่ใช่
ธรรมสำหรับขัดเกลากิเลส ทรงแสดงฉาน ๔ เบื้องปลาย
ว่าเป็นธรรมเครื่องอยู่สงบระงับ (สันตวิहार)

ธรรมสำหรับขัดเกลานั้น มีดังนี้คือ (๑) กุศล
กรรมมถ ๑๐ คือเว้นจากการเบียดเบียนสัตว์...เว้นจาก
ความเห็นผิด มีความเห็นถูกต้อง (๒) สัมมัตตะ คือ
ความเห็นถูกต้อง ๑๐ คือความเห็นชอบ...ความหลุดพ้นชอบ
(๓) การละนิวรณ์ ๕ ได้ (๔) การละอุปกิเลส ๑๖ ได้
และ (๕) การมีศีลธรรม ๗ คือ มีศรัทธา ละอายต่อบาป
ได้ ยินได้ พังมาก มีความเพียรสม่ำเสมอ มีสติมั่นคง
มีปัญญา

ทรงแสดงว่า นี่คือธรรมอันเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส
ตรัสสอนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในทิฏฐิของตน ไม่ให้ถือไว้
อย่างเหนียวแน่น ให้ถือไว้เพียงหลวม ๆ เพื่อสละคืน
ได้ง่าย ตรัสอุปมาว่า

“ดูก่อนจุนทะ ผู้มีตนเองจมอยู่ในเปือกตมอันลึกแล้ว
จักยกบุคคลอื่นซึ่งอยู่ในเปือกตมอันลึกขึ้นได้อย่างไร
ผู้ที่ไม่ฝึกตน ไม่แนะนำตน ตนเองยังรุ่มร้อนอยู่
จะฝึกสอนผู้อื่น แนะนำผู้อื่น ยังผู้อื่นให้สงบเย็นได้อย่างไร
แต่ผู้ที่ฝึกตนแล้ว แนะนำตนดีแล้ว ดับความรุ่มร้อนได้แล้ว
ย่อมจะฝึกสอนผู้อื่นให้เป็นเช่นนั้นได้”

ทรงสอนให้นำเอาธรรมเครื่องขัดเกลาประเภทต่าง ๆ
นั้นเอง มาเป็นเครื่องฝึกตน อบรมสั่งสอน แนะนำตน
และดับความเร่าร้อนของตน และตรัสในตอนหนึ่งว่า

“ดูก่อนจุนทะ แม้เพียงมีความคิดเกิดขึ้น
ในการที่จะทำความดี ก็มีอุปการะมากเสียแล้ว
ในกุศลธรรมทั้งหลาย จะกล่าวไปใยถึงการทำทางกาย
หรือวาจา ให้สำเร็จจุลวงไปได้ เพราะเหตุนี้แหละ
จุนทะ เธอทั้งหลายพึงคิดอยู่เสมอว่า แม้คนเหล่านี้
จะเป็นผู้เบียดเบียนกัน เราจะเป็นผู้ไม่เบียดเบียน...

ดูก่อนจันทะ ธรรมเครื่องขัดเกลา เราได้แสดงแล้ว
แก่เธอทั้งหลาย ก็อันใดที่ศาสดาผู้มุ่งประโยชน์แก่สาวก
ผู้เอ็นดู มุ่งอนุเคราะห์สาวก จะพึงกระทำกิจนั้น
เราได้ทำแล้วแก่เธอทั้งหลาย

ดูก่อนจันทะ นั้นโคนไม้ นั้นสุญญาคาร
(ที่ห่างไกลจากบ้านเรือน) เธอทั้งหลายจงเพ่งพินิจ
อย่าประมาท อย่าต้องเดือดร้อนใจในภายหลัง
นี่คือคำสอนของเราต่อเธอทั้งหลาย”

ฉาน ๔ นั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า เป็นเพียง
ธรรมเพื่ออยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ส่วนฉานที่ ๕ - ๘ นั้น
เพื่อความสงบระงับอันประณีตขึ้นไป แต่มิใช่ธรรมเพื่อ
ขัดเกลากิเลส ข้อนี้สาธุชนที่เป็นพุทธบริษัทควรคำนึง
และตระหนักให้ดี สำหรับคนทั่วไปนั้น กุศลกรรมบถ ๑๐
คือ เว้นจากการเบียดเบียนกัน จนถึงมีความเห็นถูกต้อง
เป็นธรรมเครื่องขัดเกลา มรรคมีองค์ ๘ ก็เป็นธรรม
เรื่องขัดเกลา การละอุปกิเลส ๑๖ มีความโลภ อยากรได้
ของผู้อื่นเป็นต้น ก็เป็นธรรมเครื่องขัดเกลา มนุษย์เรา
จะเลวกว่ากัน หรือประเสริฐกว่ากันแค่ไหน เพียงไร
ก็อยู่ที่การขัดเกลาได้มากน้อยเพียงไรนั่นเอง

คำอธิบายสัญลักษณ์สูตร

พระสูตรนี้ มีเนื้อหาดีมาตลอดทั้งพระสูตร
ขออธิบายขยายความหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า
เป็นธรรมเครื่องขัดเกลา คือขัดเกลาทั้งกิเลส และอุปนิสัย
ให้ประณีต ดั่งงาม ทรงแสงงไว ๕ หมวดด้วยกัน คือ

๑. กุศลกรรมบถ ๑๐

๒. สัมมัตตะ ๑๐

๓. การละนิวรณ์ ๕ ได้

๔. การละอุปกิเลส ๑๖ ได้

๕. สัทธรรม ๗

ขออธิบายเป็นเรื่อง ๆ ไป ดังนี้

กุศลกรรมบถ ๑๐

๑. กุศลกรรมบถ ๑๐

กุศลกรรมบถ แปลว่า ทางแห่งกุศล ทางแห่งการบำเพ็ญคุณงามความดี ทรงสอนให้เว้นอกุศลทางกาย ๓ อย่าง คือ

๑. เว้นปาณาติบาต การฆ่าสัตว์ รวมทั้งฆ่ามนุษย์ด้วย แม้ไม่ถึงกับฆ่า แต่เป็นการเบียดเบียนให้เจ็บปวดเดือดร้อน ก็อนุโลมเข้าในข้อนี้ เมื่อเว้นอย่างนี้แล้ว ก็ให้มีเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์

๒. เว้นจากการลักทรัพย์ รวมไปถึงการยกยอกฉ้อโกง เป็นต้นด้วย ให้มีการเฉลี่ยแบ่งปัน เอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องทรัพย์สิน ตามกำลัง ตามสมควร

๓. เว้นจากการประพฤตินิโคตติในกาม คือ การล่วงละเมิดทางเพศในภรรยาของผู้อื่น รวมถึงการประพฤตินาจารทางเพศ เช่น การข่มขืนสตรี เป็นต้น ให้มีสธารสันโดษ คือพอใจในคู่ครองของตน ประพฤติธรรมตามหลักของทศ ๖ ในภรรยา หรือสามีของตน เช่น ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา เป็นต้น

๔. เว้นจากทฤษฎีทางวาจา หรือที่เรียกว่า วาจีทฤษฎี ๔ อย่าง คือ ๑. เว้นจากพูดเท็จ และอื่นๆ ที่อนุโลมเข้ากับการพูดเท็จ เช่น อ้าความ เป็นต้น ให้พูดความจริงที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม รู้จักกาล ที่ควรพูด ๒. เว้นจากการพูดส่อเสียด คือเจตนาพูดยุยง ให้เขาแตกกัน แต่ให้พูดคำที่เป็นไปเพื่อความสามัคคี ประพฤติดีต่อกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน ๓. เว้นจากการพูดคำหยาบ แต่ให้พูดคำอ่อนหวาน ดุด่ามีใจ พึงแล้วสบายหู ที่ท่านเรียกว่า พูดเหมือนดอกไม้หอม หรือพูดเหมือน น้ำผึ้ง ๔. เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ คือคำพูดเหลวไหล ไร้สาระ แต่ให้พูดคำมีประโยชน์ ผู้ปฏิบัติตามแล้ว ได้ประโยชน์

เว้นจากทฤษฎีทางใจ ๓ อย่าง คือ ๑. ความคิดโลภ อยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ชอบธรรม แต่ให้คิด ในทางบริจาคแบ่งปัน คิดหาช่องทางอยู่เสมอที่จะใช้ ทรัพย์สินของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๒. เว้นจาก ความคิดพยาบาท ปองร้ายผู้อื่น แต่ให้คิดในทางเมตตา กรุณาต่อสรรพสัตว์ ๓. เว้นจากความคิดอันเป็นมิจฉา ทิภูฏี คือเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่า ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว บุญบาปไม่มี แต่ให้คิดว่า

บุญบาปมีจริง ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว
ในมงคล ๓๘ ข้อที่ว่าด้วย “ธรรมจริยา”
การประพาศธรรม ท่านขยายออกมาเป็นการประพาศ
ในกุศลกรรมบถ ๑๐ ว่าเป็นมงคลอันสูงสุดประการหนึ่ง
กุศลกรรมบถ เป็นวิถีชีวิตที่สำคัญของชาวพุทธ
ผู้ต้องการจะประพาศธรรมในชีวิตประจำวัน เป็นศีลที่
ครอบคลุมไปถึงใจด้วย โดยปกติ ศีล ๕ หรือศีล ๘ นั้น
ควบคุมเฉพาะกายกับวาจา

อีกประการหนึ่ง การทำความดีโดยไม่เว้นความชั่ว
เสียก่อนนั้น เป็นการทำความดีที่คละเคล้าไปด้วยความชั่ว
ทำให้ความดีแปดเปื้อน ไม่สะอาดเหมือนการนำเอา
อาหารที่สะอาดไปใส่ในภาชนะที่สกปรก ทำให้อาหารนั้น
พลอยแปดเปื้อนไปด้วย ผู้ฉลาดย่อมไม่ทำเช่นนั้น การ
ประพาศคุณงามความดี ต้องทำด้วยความฉลาดรอบคอบ
จึงจะมีผลมาก มีอานิสงส์มาก กุศลกรรมบถ ๑๐ นี้
เป็นธรรมเครื่องขัดเกลา กาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย

๒

สัมมัตตะ ๑๐

๒. สัมมัตตะ ๑๐

สัมมัตตะ แปลว่า ความถูกต้อง มี ๑๐ ประการ คือ อริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ เพิ่มสัมมาญาณ - ความรู้ชอบ และสัมมาวิมุตติ - ความหลุดพ้นชอบ รวมเป็น ๑๐ สัมมาญาณ นั้น เป็นการรวมตัวของ อริยมรรคมีองค์ ๘ ส่วน สัมมาวิมุตติ นั้น เป็นการหลุดพ้นจากกิเลส ถ้าจะถามว่า ตัวอริยมรรคคืออะไร ก็ตอบว่า “สัมมาญาณ” นี้เอง ส่วนองค์ ๘ ตั้งแต่สัมมาทิฏฐิ เป็นต้น มีสัมมาสมาธิเป็นปริโยสาน เป็นองค์ประกอบของอริยมรรค เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า อริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ หลักธรรมทั้ง ๘ ประการนี้ ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดในหนังสือ “อริยสัจ ๔” แล้ว จึงไม่ขอนำมากกล่าวในที่นี้อีก ท่านผู้ต้องการโปรดอ่านในหนังสือที่อ้างถึงนั้นเถิด สัมมาญาณโดยองค์ธรรม หมายถึง ผลญาณ และ ปัจจเวกขณญาณ ผลญาณ คือ ญาณในอริยผล ปัจจเวกขณญาณ คือ ญาณเป็นเครื่องพิจารณาถึงกิเลสที่ละได้แล้ว และกิเลสที่ยังละไม่ได้ กล่าวโดยย่อ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี มีปัจจเวกขณญาณ ๒ คือ พิจารณาถึงกิเลสที่ละได้แล้ว และกิเลสที่ยังละไม่ได้ พระอรหันต์ มีปัจจเวกขณญาณ ๑ คือพิจารณาถึงกิเลสที่ละได้แล้ว ส่วนสัมมาวิมุตตินั้น ท่านหมายอย่างสูงถึงอรหัตตผล สัมมัตตะ ๑๐ นี้ ก็เป็นธรรมเครื่องขัดเกลาอีกประการหนึ่ง

๓

การละนิ वर्ณ ๕

๓. การละนิรโทษ ๕ ได้

นิรโทษ แปลว่า สิ่งที่เกิดกันหรือขัดขวางคุณงามความดี ไม่ให้ก้าวหน้าไปได้ ท่านจำแนกไว้ ๕ อย่างคือ

๑. **กามฉันทะ** ความพอใจในกามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สัมผัสทางกาย) หมกหมุ่นหลงใหลอยู่ในสิ่งเหล่านี้ ไม่อาจพรากใจออกไปได้ บางทีก็ทำให้เสียคน เพราะหลง ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส และในโผฏฐัพพะ จนต้องประกอบกรรมทำชั่ว ไม่อาจให้คุณงามความดีเจริญงอกงามขึ้นได้ การพยายามละกามฉันทะ เป็นการขัดเกลากจิตใจให้ผ่องแผ้ว ไม่วุ่นวาย การที่จะละหรือบรรเทานิรโทษข้อนี้ได้ ก็ด้วยการเจริญอุสุภภาวนา หรือปฏิบัติกุศลสัญญา มีบุคคลและสัตว์จำนวนไม่น้อยที่ถึงความพินาศ เพราะติดใจหลงใหลในรูป เป็นต้น

๒. **พยาบาท** ความคิดปองร้ายผู้อื่น กิเลสตัวนี้สืบเนื่องมาจาก *อหิริ* ความไม่พอใจ *โกธะ* โกรธ *โทสะ* คิดประทุษร้าย ถ้ายังทำอะไรมิได้ก็ผูกพยาบาท กิเลสตัวนี้ละได้ด้วยเมตตาภาวนา คือหมั่นเจริญเมตตาบ่อย ๆ พระเจ้าวิฑูษณะถึงความพินาศพร้อมทั้งบริวาร เพราะพยาบาทในกษัตริย์ศากยะ ยกกองทัพไปฆ่ากษัตริย์ศากยะเสียมากมาย ในที่สุด พวกตนก็มาจมน้ำตายกันเกือบหมด

๓. **ถิ่นมิทระ** ง่วงงุน เกียจคร้าน เปื่อหน่าย ที่จะประกอบภาระงาน ละด้วยความเพียร หรือขาด *ชาคริยานุโยค* แปลว่า ประกอบความเพียรแห่งผู้ตื่นอยู่ ไม่เห็นแก่หลับนอนมากนัก มีเรื่องเล่าไว้ในชาดก ว่า อาจารย์ทิตาปาโมกข์ที่เมืองตักกสิลา ให้ลูกศิษย์ หลายคนไปหาไม้ในป่า หลายคนช่วยกันหาไม้จนพอ แก่ความต้องการ แล้วชวนกันกลับ อีกคนหนึ่งมัวไปนอนหลับเสียใต้ต้นไม้ ตื่นขึ้นมาเห็นเพื่อนเขากลับกันหมดแล้ว จึงรีบขึ้นต้นไม้เพื่อหักกิ่ง ด้วยความ ผลีผลาม ถูกกิ่งไม้กิ่งหนึ่งตีตมาถูกตาจนตาบอด นี่ก็เป็นเพราะถิ่นมิทระนั่นเอง

๒๑

อ. วศิน อินทาส-

มีพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรหนึ่งว่า “ผู้ใดเมื่อคน ทั้งหลายประมาทอยู่ เขาไม่ประมาท เมื่อคนทั้งหลาย หลับอยู่ เขาเป็นผู้ตื่นอยู่โดยมาก ผู้นั้นเป็นผู้ฉลาด ย่อมละทิ้งผู้ประมาทไป เหมือนม้าฝีเท้าดี ละม้า ที่ฝีเท้าเลวไป ฉะนั้น”

๔. **อุทธัจจะกุกกัจจะ** ฟุ้งซ่านและรำคาญ ฟุ้งซ่าน เกิดจากจิตใจที่ไม่สงบ ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง จะทำอะไรก็ไม่เป็นขึ้นเป็นอัน หรืออาจจะทำอะไร ไม่ได้เลย เพราะมัวฟุ้งซ่านอยู่ ส่วน *รำคาญ* นั้น เกิดจาก ประสพกับสิ่งที่ไม่น่าพอใจ ละได้ด้วยความกรุณา

ตัวอย่างเช่น มีเด็กหลายคนมาเล่นหน้าบ้าน ส่งเสียง
เจี๊ยวจ๊าว ถ้าเรารู้สึกรำคาญ ก็ต้องแผ่กรุณา คือคิดว่า
เป็นความสุขของเขาที่ได้ทำเช่นนั้น ถ้าไม่ได้เล่น เขาจะ
เป็นทุกข์ ดังนั้นเป็นต้น ส่วนความฟุ้งซ่านนั้น กำจัดได้
ด้วยสมาธิ คือการทำใจให้สงบ เอาใจไว้เหมือนคนขี่ม้า
หรือขับรถ ให้ม้าหรือรถหยุดได้ตามที่ต้องการ มีบางคน
ฟุ้งซ่านและรำคาญต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี เอาใจ
ไว้ไม่อยู่ ในที่สุดก็เป็นบ้า เพราะฉะนั้น ถ้าไม่อยาก
เป็นบ้า ก็ให้ระวังความฟุ้งซ่านและรำคาญ อย่าให้
ครอบงำใจอยู่นานนัก

๕. **วิจิติจณา** ความลึกลับสงสัย ไม่อาจตกลงใจได้
เหมือนคนยืนอยู่ที่กลางสามแยกหรือสี่แยก ไม่รู้จะไป
ทางไหน มัวลังเลอยู่นั้นแหละ เลือกทางไม่ถูก ทางชีวิต
ก็เช่นเดียวกัน เราต้องตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตไป
ทางใดทางหนึ่ง ให้เหมาะสมกับอุปนิสัย และความ
สามารถของเรา เลือกได้เร็วยิ่งดี บางคนเลือกทางชีวิต
ได้ตั้งแต่อายุยังไม่ถึง ๒๐ เมื่อเลือกได้แล้วก็ดำเนินชีวิต
ไปตามทางสายนั้น โอกาสจะประสบความสำเร็จก็มีมาก
เพราะมีเวลามากและมีความสามารถสูง

เป้าหมายในชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ เป็นเหมือนเข็มทิศให้เราดำเนินชีวิตไป ถ้ามัวล้งเลอยู่ ค่อนชีวิตยังตัดสินใจอะไรไม่ได้ เหมือนที่เขากล่าวกันว่า เข้าป่าจวนค่ำ ได้ไม่ไม่เท่าไรก็มีตเสียแล้ว หรือพบไม้งามเมื่อขวานบิ่น เพราะมัวเอาขวานไปฟันไม้ที่ไม่งามเสียนาน ชีวิตคนเราไม่ยาวนาน เป็นหนุ่มสาวอยู่ในวัยทำงานไม่กี่ปี ก็ถึงวัยชรา ทำอะไรไม่ค่อยได้ แม้แต่ร่างกายตัวเองก็ช่วยตัวเองไม่ได้ ต้องมีผู้ช่วยเหลือและเตรียมตัวตาย ด้วยเหตุนี้จึงต้องใช้เวลาทุกวันให้เป็นประโยชน์อย่ามัวล้งเลและเสียเวลาไปกับเรื่องไร้สาระ

มีพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรอยู่หน้าประตูวัดว่า “บุคคลผู้ที่ไม่รีบทำคุณงามความดีและไม่ได้ทรัพย์ตั้งแต่วัยหนุ่มสาว เขาจะต้องชบเซาเศร้าโศกเหมือนนกกระเรียนแก่ชบเซาอยู่ เพราะตกลงไปในเปือกตมที่ไม่มีปลาแล้ว”

ท่านเล่าไว้ว่า มีบุตรชายเศรษฐีกับบุตรสาวเศรษฐี มีทรัพย์ฝ่ายละ ๔๐ โกฏิ แต่งงานกัน แต่ก็ล้มจมจนกลายเป็นขอทาน เพราะใช้ทรัพย์และเวลาไปในทางไร้ประโยชน์ คือ เทียวเตร่ คบคนพาล คบนักเลงสุรา เป็นต้น ส่วนบางคนตั้งตัวได้ด้วยทุนทรัพย์เพียงเล็กน้อยจนเป็นเศรษฐี หรืออย่างน้อยก็ตั้งตัวได้ดี เพราะใช้เวลาและทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ เดินทางถูกเลือกทางชีวิตที่ดี

การละนิรณ ๕ ได้ จึงเป็นธรรมเครื่องขัดเกลา
กิเลส และขัดเกลาอุปนิสัยให้เป็นคนดี มีประโยชน์
ดังกล่าวมาโดยย่อนี้

ท่านกล่าวถึงอานิสงส์ของการละนิรณ ๕ ได้
โดยอุปมาว่า เหมือนคนเป็นโรคแล้วหายจากโรค
ถูกจองจำแล้วพ้นจากเครื่องจองจำ เป็นทาสแล้วพ้น
จากความเป็นทาส เป็นหนี้แล้วหลุดจากหนี้ เดินทางไกล
กันดาร แล้วถึงจุดหมายปลายทางอันเป็นที่รื่นรมย์

ผู้บำเพ็ญสมถกรรมฐานจนได้อัปนาสมาธิแล้ว
ย่อมละนิรณ ๕ ได้ก่อน และประกอบด้วยองค์ ๕ คือ
วิตก หมายถึง จิตจับอารมณ์ได้ วิจาร์ คือ จิตเคล้าอยู่กับ
อารมณ์นั้น ปีติ ความอิมใจ สุข ความสุขใจ และ เอกัคคตา
ความที่จิตมีอารมณ์เดียว นี้คือปฐมฌาน เพราะละองค์ ๕
คือนิรณ ๕ ได้ และประกอบด้วยองค์ ๕ มี วิตกเป็นต้น

การละอุปกิเลส ๑๖

๔. การละอุปกิเลส ๑๖ ได้

อุปกิเลส แปลว่า กิเลสที่ทำให้จิตเศร้าหมอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. **อภิชฌาวิสมโลภะ** โลกอยากได้ในทางทุจริต ได้กล่าวมาบ้างแล้วในอกุศลกรรมบถ ๑๐ ส่วน ที่ว่าด้วย มโนทุจริต ธรรมที่จะนำมากำจัดกิเลสข้อนี้คือ **ความไม่โลภ** ความเป็นผู้มีความปรารถนาน้อย (อับปิจจตา)

๒. **โทสะ** ความคิดประทุษร้ายผู้อื่น บางทีก็ประทุษร้ายตัวเองก็มีเหมือนกัน ธรรมที่จะนำมากำจัดกิเลสข้อนี้คือ **ความกรุณา**

๓. **โกรธะ โกรธ** คือขุ่นเคือง ถ้าระงับไม่ได้ก็จะพลุ่งพล่านออกมาเป็นโทสะ ธรรมที่จะนำมากำจัดก็คือ **ความเมตตา**

๔. **อุปนาหะ** ผูกโกรธไว้ ไม่ถึงกับพยาบาท ธรรมที่จะนำมากำจัดคือ **อภัยทาน หรืออภัยธรรม**

๕. **มักขะ** ลบหลู่คุณท่าน แรงกว่าอกตัญญู - อกตเวทิตี **อกตัญญู** ไม่รู้คุณท่านผู้มีคุณ **อกตเวทิตี**

ไม่ตอบแทนคุณท่านแม้มีโอกาส ส่วนมักขะนี้ แรงกว่า
๒ อย่างแรก คือ ถึงกับปฏิเสธคุณของท่านเลยทีเดียว
ธรรมที่จะนำมากำจัด คือ การยอมรับบุญคุณ ที่ท่าน
ทำให้แล้ว

๖. **ปลาสะ** ดีเสมอ คือยกตนเทียมท่าน ไม่รู้จัก
ประมาณตน ธรรมที่จะนำมากำจัดก็คือ **รู้จักประมาณตน**

๗. **อิสสา** ริษยา เห็นใครได้ดีทนไม่ได้ คนส่วนมาก
ใช้คำว่า “อิจฉา” ในความหมายนี้ ที่จริงคำว่า “อิจฉา”
แปลว่า ความต้องการ ไม่ใช่ริษยา เช่นคำว่า อับปิจฉา
(อับปะ + ปิจฉา) แปลว่า มีความปรารถนาน้อย
ไม่ปรารถนามาก ไม่มักมาก ริษยาเป็นกิเลสร้ายตัวหนึ่ง
ที่ทำลายตัวเอง ทำลายผู้อื่น ผู้ปรารถนาความสุข ควรระวัง
กิเลสตัวนี้ให้มาก ธรรมที่จะมาปราบกิเลสตัวนี้ก็คือ **มูทิตา**
ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

๘. **มัจฉริยะ** ความตระหนี่ ตระหนี่ลาภบ้าง
ตระหนี่ที่อยู่บ้าง แม้จะมีเหลือเฟือก็ไม่ต้องการจะแบ่ง
ให้ใคร เก็บไว้จนของเสียหาย ใช้การไม่ได้ ธรรมที่จะ
มาปราบกิเลสตัวนี้ ก็คือ **ทานหรือจาคะ** ความเสียสละ
แบ่งปัน

๙. **มายา** เจ้าเล่ห์ บางทีใช้คำว่า “มารยา” หมายความว่า เสแสร้ง ไม่จริงใจ ท่านเล่าถึงเรื่องนกยาง เจ้าเล่ห์ หลอกปลาไปกินเสียมากมาย ดาบสเจ้าเล่ห์ เอาเส้นหญ้าที่ตกลงบนศีรษะมาคืนเจ้าของบ้าน แต่ต้องการจะขโมยทองที่เขาฝังฝากไว้ที่ใกล้อาศรม คนประเภทนี้น่ากลัว ธรรมที่จะนำมาปราบกิเลสตัวนี้ ก็คือ **สัจจะ** ความจริงใจ แต่ต้องระวังวาจาด้วย แม้เราจะจริงใจก็ต้องพูดเฉพาะในสิ่งที่ควรพูด และในกาลที่ควรพูด ไม่ใช่อ้างว่าจริงใจ แล้วพูดพร่ำเพรื่อไป

๑๐. **สาถะยยะ** โอ้อวด เช่น พูดโอ้อวดในคุณ ที่ตนไม่มีจริง ถึงจะมีก็พูดแต่น้อย แก่คนที่ควรพูดด้วย ไม่ใช่พูดพร่ำเพรื่อไป ถ้าเป็นพระสงฆ์ พูดอวดคุณ ที่ไม่มีจริงแก่ชาวบ้าน ที่ท่านเรียกว่า “อวดอุตตริ มนุสสรธรรม” เช่น ฌานสมาธิ สมาบัติ มรรค ผล ท่านปรับ ถึงเป็นอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นพระภิกษุ ธรรมที่จะนำมากำจัดกิเลสตัวนี้ก็คือ **โสรัจจะ** ความสงบเสงี่ยม ความเจียมเนื้อเจียมตัว **นิวาตะ** ความอ่อนน้อมถ่อมตน

๑๑. **ถัมภะ** หัวดี้อ คือไม่ยอมรับคำสั่งสอน คำตักเตือนจากผู้หวังดี ดื้อด้านบ้าง ดื้อดิ่งบ้าง **ดื้อด้าน** คือ ไม่ยอมทำตาม **ดื้อดิ่ง** คือดิ่งคนอื่นให้พลอยดื้อไปด้วย เช่นเดียวกับตน ธรรมที่จะนำมากำจัดกิเลสตัวนี้ก็คือ

โศวจิตสตา ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย ไม่ย้อนผู้สอน
ปวารณา คือเปิดโอกาสไว้เสมอให้ผู้หวังดีตกเตือนได้
ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์ น่ารักน่าเอ็นดู

๑๒. **สารัมภะ** แข่งดี เช่น ตนเป็นผู้มีความดีน้อย
แต่ทะเยอทะยานต้องการจะแข่งดีกับผู้ที่มีความดีมาก
เหมือนอึ่งอ่างในนิทานที่ต้องการจะพองตัวให้เท่าวัว
แล้วก็ตัวแตกตาย นิทานเล่าไว้ว่า มีอึ่งอ่างตัวหนึ่งทิ้ง
ลูกเอาไว้ลำพัง ตัวออกไปหากิน มีวัวตัวหนึ่งมาเหยียบ
ลูกของอึ่งอ่างตัวหนึ่งตาย โดยที่วัวไม่ได้เจตนา
เมื่ออึ่งอ่างกลับมา ลูกที่ยังเหลืออยู่บอกว่า มีสัตว์อะไร
ก็ไม่รู้ตัวหนึ่งตัวใหญ่มากมาเหยียบน้องตายไปแล้ว
อึ่งอ่างว่าตัวโตแค่นี้ ลูกบอกว่าตัวใหญ่มาก อึ่งอ่าง
ก็พองตัวขึ้น ถ้ามลูกว่าเท่านี้ได้ไหม พองตัวขึ้นเท่าไร
ลูกก็บอกว่าไม่เท่าๆ ในที่สุดอึ่งอ่างก็ตัวแตกตาย

สมกับกลอนบทหนึ่งที่ท่านสอนไว้ว่า
อึ่งอ่างพองเท่าวัว ตัวบรลลย
ไม่รู้จักประมาณ พาลเสียคน

ธรรมที่จะนำมากำจัดกิเลสตัวนี้ก็คือ ความรู้จัก
ประมาณตน ที่เรียกว่า **อัตตัญญูตา** หรือ **มัตตัญญูตา**

๑๓. **มานะ** ถือตัว ทะนงตน เช่น มานะว่า เราสูงกว่าเขา เป็นต้น (ทั้งหมดมี ๙ อย่าง) ละได้ด้วย การพิจารณาบ่อย ๆ ซึ่งความไม่เที่ยง ความเปลี่ยนแปลง ของสรรพสิ่ง คนจนอาจรวยได้ เศรษฐีอาจเปลี่ยนเป็น ยากได้

๑๔. **อติมานะ** ดูหมิ่นท่าน *มานะ* เป็นการยกตน *อติมานะ* เป็นการชมผู้อื่น ดูหมิ่นผู้อื่น ละได้ด้วย การพิจารณาเนื่องๆ ว่า คนเรามีความรู้ความสามารถ ไม่เหมือนกัน บางคนฉลาดในบางอย่างแต่โง่งในบางอย่าง บางอย่างคนหนึ่งทำได้ดี อีกคนหนึ่งทำไม่ได้เลย จึงไม่ควรดูหมิ่นกัน **ควรให้เกียรติกันตามฐานะ และความสามารถของเขา** ถือคติว่า คนเรา ดีไม่ทั่ว ชั่วไม่หมด เด่นในบางอย่าง ความคิดอย่างนี้ทำให้ละ อติมานะเสียได้

๑๕. **มทะ** มัวเมา เมาในวัยอ้างว่าหนุ่มสาว เมาในความไม่มีโรคอ้างว่าแข็งแรงอยู่ เมาในชีวิต อ้างว่าชีวิตยังอีกยาวนาน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งไม่แน่นอน บางคนตายตั้งแต่ยังเด็ก บางคนเมื่อเป็นหนุ่มเป็นสาว บางคนในวัยกลาง บางคนในวัยชรา พระพุทธองค์ตรัสว่า “ชีวิต พยาธิ กาลที่ตาย สถานที่ทิ้งร่างกาย หมายถึง สถานที่ตายนั่นเอง และคติที่จะไปในภพหน้า หรือ

ปรโลก ๕ อย่างนี้ไม่มีเครื่องหมาย ใครๆ รู้ไม่ได้”
เพราะฉะนั้น ไม่ควรมัวเมาในความเป็นหนุ่มสาว เป็นต้น

๑๖. **ปมาทะ** เลินเล่อ ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า
ความประมาทนั่นเอง ประมาท คือ ปราศจากสติ คือ
ไม่ระวัง ชะล่าใจว่าไม่เป็นไรๆ ปล่อยปละละเลย
กำจัดได้ด้วยสติระวางอยู่เสมอ
มีความรอบคอบ ท่านสอนให้ไม่ประมาทในการละกาย
ทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ในการละความเห็นผิด
ทำความเห็นให้ถูก รักษาจิตด้วยสติ ด้วยสติระวางอยู่
คือระวางจิต

๑. ไม่ให้กำหนดในอารมณ์ที่น่ากำหนด
๒. ไม่ให้ขัดเคืองในอารมณ์ที่น่าขัดเคือง
๓. ไม่ให้หลงในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่ง
ความหลง
๔. ไม่ให้มัวเมาอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่ง
ความมัวเมา

ใน **วัตถูปมสูตร** มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ พระพุทธองค์ตรัสว่า เมื่อละอุปกิเลส ๑๖ ประการนี้ได้แล้ว ก็จะได้ปีติ สุข และสมาธิ เป็นต้น ส่วนใน **ธรรมทายาทสูตร** มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ พระสารีบุตรกล่าวกับภิกษุทั้งหลายว่า อุปกิเลส ๑๖ ประการนี้ ย่อมละเสียได้ด้วยอริยมรรคมีองค์ ๘ มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น พระพุทธองค์ทรงแสดงผลหรืออานิสงส์ของการละอุปกิเลส ๑๖ ได้ ส่วนพระสารีบุตรแสดงทางปฏิบัติ เพื่อให้ละอุปกิเลส คือ อริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ซึ่งเป็นหลักใหญ่หลักสำคัญ ส่วนคำขยายความเล็กน้อยๆ ของข้าพเจ้าเป็นเพียงส่วนเสริม เพื่อให้ผู้เริ่มศึกษาเข้าใจง่ายขึ้น ไม่ขัดกับคำอธิบายของพระสารีบุตรเถระ แต่ประการใด ขอท่านผู้รู้โปรดพิจารณาด้วย

ลัทธิธรรม ๓)

๕. สัทธรรม ๗

สัทธรรม แปลว่า ธรรมของคนดี ธรรมของ
สัตบุรุษ สัทธรรม ๗ นี้ปรากฏในสังคีตีสสูตร เป็นภาชิต
ของพระสารีบุตร ซึ่งแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายที่สันฐาคาร
เมืองปาวาของมัลลกษัตริย์ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า
ประทับอยู่ด้วย ทรงประทานโอกาสให้พระสารีบุตร
แสดงธรรม พระสารีบุตรได้แสดงธรรมในทำนองจัดธรรม
เป็นหมวด ๆ หมวด ๑ ถึง หมวด ๑๐ ในที่นี้ กล่าวเฉพาะ
สัทธรรม ๗ ตามที่อ้างถึงในสัลเลขสูตร ซึ่งมีหัวข้อดังนี้

๓๔

สัลเลขสูตร

๑. **ศรัทธา** หมายถึง ความเชื่อที่มีเหตุผล กล่าวคือ
เชื่อกรรม ผลของกรรม สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของของตน
เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (ตถาคตโพธิ
ศรัทธา) ไม่เชื่อมงายซึ่งขัดกับหลักกรรม คุณสมบัติ
ที่แสดงว่าเป็นผู้มีศรัทธา พระศาสดาตรัสไว้ดังนี้
๑. ใคร่เห็นผู้มีศีล ๒. ปรรณนาจะฟังพระสัทธรรม
๓. ไม่มีมลทินคือความตระหนี่ ดังบาลีที่ว่า

ทสสนกาโม สีลวตฺติ สทฺธมมํ โสตุมิจฺจติ
วินยฺย มจฺเจรฺมลํ ส เว สทฺโธติ วุจฺจติ

ผู้มีศรัทธา ย่อมถือเอาสาระของชีวิตไว้ได้ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ใดเจริญด้วยศรัทธา เจริญด้วยศีล ด้วยการสดับตรับฟัง จากะ และปัญญา ผู้นั้นชื่อว่า ถือเอาสาระแห่งชีวิตของตนไว้ได้ในโลกนี้ ผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นผู้มียศ ย่อมเพียบพร้อมไปด้วย โภคะ เขาไปในที่ใดๆ ย่อมได้รับการบูชาในที่นั้นๆ บุคคลย่อมข้ามโสมพะคือกิเลสได้ด้วยศรัทธา” ฯลฯ

๒. **หิริ** แปลว่า ความละอาย หมายถึงละอาย ในการทำชั่วทำบาป ทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ หิริชั้นที่ ๑ หมายถึง ละอายใจตนเอง ชั้นที่ ๒ หมายถึงละอายผู้อื่น แต่ก็ดีทั้งสองอย่าง

๓. **โอตตปปะ** ความสะดุ้งกลัวต่อผลของความชั่ว กล้าเลิกความชั่วแม้เคยทำมานานแล้วก็ตาม เห็นว่า ผลของความชั่วเป็นสิ่งน่ากลัว เพราะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ต่างๆ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเธอทั้งหลาย กลัวต่อความชั่ว ความชั่วไม่เป็นที่รักของเธอทั้งหลาย ก็อย่าทำบาป ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ” หิริโอตตปปะ ทั้งสองอย่างนี้ เป็นธรรมช่วยคุ้มครองโลก ให้อยู่เย็น เป็นสุข และทำให้บุคคลได้ชื่อว่าเป็นสัตบุรุษ มีเทวธรรม ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า

“บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วย หิริ - โอตตัปปะ ประกอบ
ตนด้วยธรรมอันขาว (สุจริต) สัตบุรุษทั้งหลายเรียกผู้นั้น
ว่าเป็นคนดี ทรงไว้ซึ่งเทวธรรม (ธรรมของเทพ)”

๔. พาทุสัจจะ ความเป็นผู้ได้สดับตรับฟังมาก
โดยเฉพาะได้สดับธรรมของพระอริยมะมีพระพุทธเจ้า
เป็นต้น องค์คุณของพหูสูต ทรงแสดงไว้ ๕ ประการคือ

๔.๑ สัมสมสุตะไว้มาก ทรงสุตะไว้มาก

๔.๒ จำไว้ได้มาก

๔.๓ ว่าได้คล่องปาก

๔.๔ พ่วงพินิจใคร่ครวญด้วยใจ

๔.๕ เห็นทะเลอุปฺโปรงไม่ติดขัด แจ่มแจ้งชัดเจน

ผู้เป็นพหูสูตได้ชื่อว่า เป็นธรรมเจดีย์ และเป็น
องค์แทนของพระธรรม

พระพุทธเจ้าตรัสกับพราหมณ์ผู้เป็นอุบาสกคนหนึ่งว่า “ถ้าต้องการจะบูชาพระธรรมก็ให้บูชาผู้ที่เป็นพหูสูต” ความเป็นพหูสูตจึงมีอุปการะมาก ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น

๕. **วิริยารัมภะ** ปรรณนาความเพียร คือมีความเพียรสม่ำเสมอไม่จืดจาง มีความเพียรเป็นไปติดต่อกัน มีความเพียรมั่นคงก้าวไปข้างหน้า ทำความเพียรแบบสุขุมชอบ ไม่ใช่แบบไฟไหม้ฟาง ทำความเพียรแบบรากล้ำไช้ภูเขา ผู้มีความเพียรเช่นนี้เมื่อจับทำสิ่งใดย่อมประสบความสำเร็จ สามารถจะล่วงพ้นความลำบากได้ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลล่วงพ้นทุกข์เสียได้ด้วยความเพียร (วิริเยณทุกขมจฺเจติ)” และว่า “ควรรีบทำความเพียรเสียในวันนี้ทีเดียว ใครจะรู้ได้ว่าความตายจะมีในพรุ่งนี้หรือไม่”

นอกจากนี้ยังมีพุทธศาสนสุภาษิตอีกมากมาย ซึ่งแสดงถึงประโยชน์และคุณค่าของความเพียร เช่นว่า “บุคคลควรทำความเพียรเรื่อยไป จนกว่าจะสำเร็จประโยชน์” เป็นต้น

๖. สติ แปลตามตัวว่า ระลึกได้ เช่น ระลึถึงถึงสิ่งที่เคยทำและคำที่เคยพูดไว้แม่นยำได้ โดยมากท่านจะอธิบายว่า สติคือการอยู่ด้วยความไม่ประมาท รักษาจิตด้วยสติ มีพุทธศาสนสุภาษิตมากหลายซึ่งแสดงคุณของสติ เช่น “กระแสกีเลสทั้งหลายเหล่าใดมีอยู่ในโลก สติสามารถป้องกันปิดกั้นกระแสกีเลสเหล่านั้นเสียได้ บุคคลผู้มีสติย่อมไม่ได้รับความสุข สติและสัมปชัญญะเป็นธรรมที่มีอุปการะมากต่อการดำเนินชีวิต” เป็นต้น บุคคลที่เสียแขนเสียขาที่ชื่อว่าเสียแขนเสียขา แต่ถ้าเสียสติเขาเรียกกันว่าเสียคน คือเสียหมดทั้งคนเลยทีเดียว

สติเป็นพระสูตรสำคัญพระสูตรหนึ่งในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เรียกว่า สติปัญญาสูตร และ มหาสติปัญญาสูตร พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ว่า “สติปัญญา คือ การตั้งสตินี้ยอมเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อล่องพ้นความโศกและความพิโรธำพันเพื่อการตั้งอยู่ไม่ได้แห่งทุกข์โทมนัส เพื่อบรรลุถึงธรรมที่ควรรู้ กล่าวคือ มรรค ผล และเพื่อทำให้แจ้ง ซึ่งพระนิพพาน เป็นไปเพื่อนำออกเสียซึ่งอกิขณาและโทมนัส สติปัญญา ๔ คือ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา”

จะเห็นได้ว่าความเป็นผู้มีสติมีคุณค่าเพียงไร
พระอรหันต์ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีสติสมบูรณ์

๗. **ปัญญา** ความรอบรู้ ความเฉลียวฉลาด
ท่านพรรณนาคุณค่าของปัญญาเอาไว้มากหลาย เช่นว่า
“การได้ปัญญาทำให้เกิดความสุข บุคคลผู้ประกอบด้วย
ปัญญาในโลกนี้ ย่อมหาความสุขได้ แม้ในสิ่งที่น่า
จะทุกข์ ปัญญาเป็นรัตนะของคน คฤหัสถ์ขยัน ดี
นรชนผู้มีปัญญา ดี การไม่ประทุษร้ายมิตร ดี การไม่
ทำบาป เป็นเหตุให้เกิดสุข ไม่มีแสงสว่างใดเสมอด้วย
ปัญญา ปัญญาเป็นดวงประทีปในโลก ปัญญาประเสริฐ
กว่าทรัพย์ ปัญญาย่อมรักษาบุคคลไว้ได้ บุคคลย่อม
บริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา ผู้ฉลาดทั้งหลายกล่าวว่า
ปัญญานั้นแหละประเสริฐที่สุด เหมือนดวงจันทร์
รุ่งเรืองกว่าดวงดาวทั้งท้องฟ้า ศิล ลิริ และธรรมของ
สัตบุรุษ ย่อมโน้มโน้มตามบุคคลผู้มีปัญญา”

ได้กล่าวถึงหมวดธรรมสำหรับขัดเกลากิเลสและ
อุปนิสัย ๕ เรื่อง ด้วยกัน มีกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นต้น

มีศีลธรรม ๗ เป็นปรีโยसान ตามนัยแห่งศีลเลขสูตร
เห็นว่าพอสมควรแล้ว ขอยุติแต่เพียงเท่านี้ ขอความ
สุขสวัสดิ์ ความเจริญในธรรม พึงมีแต่ท่านผู้อ่านทั่ว
กันเทอญ

การขีดเกลากิเลสเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของมนุษย
ธรรมเครื่องขีดเกลา ได้กล่าวไว้พอสมควรแล้วในหนังสือเล่มนี้
ทานเป็นธรรมเครื่องขีดเกลา ยังเป็นการทำลายสนิมในใจ
ทำให้เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว

www.kanlayanatam.com

Facebook Kanlayanatam